

КӨРКЕМ ЕҢБЕК САБАҒЫ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ КҮЙІН РЕТТЕУГЕ БАҒЫТТАЛҒАН ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Косжанова Сырга Саматовна

X 7M01101-Педагогика және психология білім бағдарламасының II курс магистранты,
Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау қ, Қазақстан Республикасы

Аңдатпа. Мақалада қазіргі білім беру үдерісіндегі өзекті мәселелердің бірі – оқушылардың эмоционалды күйін реттеу және психологиялық саулығын қамтамасыз ету мәселесі қарастырылады. Зерттеудің мақсаты – көркем еңбек сабақтары арқылы оқушылардың эмоционалды тұрақтылығын қалыптастыруға бағытталған педагогикалық технологиялардың теориялық негіздері мен практикалық мүмкіндіктерін талдау. Мақалада педагогикалық технология ұғымының мәні ашылып, арт-терапиялық әдістер, ойын технологиялары, тұлғалық-бағдарлы оқыту, релаксациялық және эмоционалды өзін-өзі реттеу тәсілдерінің оқушылардың психоэмоциялық дамуына ықпалы сипатталады. Зерттеу нәтижелері көркем еңбек сабақтарында қолданылатын инновациялық педагогикалық технологиялар оқушылардың эмоционалды жайлылығын арттырып, шығармашылық белсенділігі мен оқу мотивациясын күшейтетінін көрсетеді. Автор көркем еңбек сабағын оқушылардың эмоционалды және тұлғалық дамуын қолдайтын тиімді педагогикалық орта ретінде негіздейді.

Түйін сөздер: эмоционалды күй, эмоционалды тұрақтылық, көркем еңбек сабағы, педагогикалық технологиялар, арт-терапия, релаксация, өзін-өзі реттеу, шығармашылық даму.

Кіріспе. Қазіргі заманда оқушылардың психологиялық денсаулығы мен эмоционалды тұрақтылығы білім беру үдерісінің маңызды құрамдас бөлігіне айналды. Педагогикалық зерттеулер көрсеткендей, эмоционалды күйзеліс, стресстік жағдайлар мен психоэмоциялық шамадан тыс жүктемелер оқушылардың оқу жетістігіне әрі шығармашылық қабілетіне теріс әсерін тигізеді [1]. Осыған байланысты педагогикалық практикада эмоционалды жай-күйді реттеуге бағытталған тиімді технологияларды қолдану маңызды болып отыр.

Көркем еңбек сабақтары – оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытуға, эмоционалды жағдайын жақсартуға, психоэмоциялық стрессті төмендетуге мүмкіндік беретін ерекше педагогикалық алаң. Сабақтар барысында оқушылар шығармашылық әрекетке белсенді қатысып, өз сезімдері мен көңіл-күйлерін бейнелеу, сыртқа шығару арқылы психологиялық тұрғыдан жеңілдік табады.

Бүгінгі таңда педагогикалық теория мен тәжірибеде көркем еңбек сабақтары арқылы эмоционалды күйді реттеуге бағытталған әртүрлі технологиялар ұсынылған. Олардың ішінде арт-терапиялық әдістер, рөлдік әрі шығармашылық ойындар, тұлғалық-бағдарлы оқыту, релаксациялық және өзін-өзі реттеу әдістері ерекше орын алады. Мұндай технологиялар оқушылардың психоэмоциялық жағдайын жақсартуға, шығармашылық қабілеттерін арттыруға, сонымен қатар сыныптағы жағымды эмоционалды ортаны қалыптастыруға ықпал етеді.

Негізгі мазмұн. Педагогикалық технология – білім беру теориясы мен практикасында кең тараған, сондай-ақ білім беру үдерісін жүйелі ұйымдастыру мен басқарудың ғылыми-әдістемелік негізін құрайтын ұғым. Бұл ұғым алғаш рет педагогикалық ғылымдарда XX ғасырдың ортасында пайда болып, уақыт өте келе өз теориялық негіздерін қалыптастырды.

Ғылыми әдебиетте педагогикалық технология көптүрлі анықтамалар берілгенімен, олардың барлығы білім беру мен тәрбие үдерісін мақсатқа жетелейтін жоспарланған, жүйелі және алгоритмделген тәсіл ретінде қарастырады. Мысалы, В.П. Беспалько бойынша, педагогикалық технология – тәжірибеде жүзеге асырылатын педагогикалық жүйенің жобасы, онда педагогикалық жағдайға сай қолданылатын әдіс-тәсілдер жүйесінің маңызы зор екендігі айтылады [2].

Сонымен бірге, педагогикалық технология оқыту мен тәрбиелеу үдерісін бірізді әрі мақсатты түрде ұйымдастыруға мүмкіндік беретін құралдар мен әдістердің кешенді жүйесі ретінде сипатталады. Мұндай технологиялар білім беру нәтижелеріне қол жеткізу үшін мақсаттарды, мазмұнды, қолданылатын әдістер мен құралдарды логикалық тізбекте айшықты көрсетеді.

Педагогикалық технология ұғымының маңыздылығы қоғамдағы білім беру талаптарының өзгеруімен тығыз байланысты. ХХІ ғасырда білім беру жүйесі тек когнитивті нәтижелерді ғана емес, сонымен қатар оқушылардың эмоционалды дамуы мен өзін-өзі реттеу қабілеттерін қалыптастыруды да басты міндет ретінде қарастырады. Эмоционалды даму – адамның өз эмоцияларын тану, түсінумен оларды тиімді басқару дағдыларын дамыту үдерісі болып табылады; аталған үдеріс эмоционалды интеллект негізінде жүзеге асады [3]. Мұндай дағдылар тек психологияда ғана емес педагогикада да маңызды зерттелетін объектке айналды.

Көркем еңбек сабақтары – оқушылардың сезімдері мен эмоционалды тәжірибелерін білдіруге бағытталған ерекше оқу алаңы. Мұндай сабақтарда релаксациялық технологиялар мен эмоционалды өзін-өзі реттеу тәсілдері белсенді түрде қолданылады, олар балаларда психоэмоциялық теңгерімді сақтау мен эмоционалды жайлылықты қамтамасыз етеді.

Біріншіден, релаксация және тыныс алу жаттығулары көркем еңбек сабағының басында немесе ортасында психологиялық дайындық ретінде сабақты эмоционалды жағынан жағымды бастауға және кейінгі шығармашылық белсенділікке жағдай жасайды (жағдаяттық әдістемелік материалдар).

Екіншіден, музыкамен жұмыс технологиясы – мысалы, шығармашылық тапсырмаларды орындау кезінде фондық музыка тыңдау, ырғақты шабыттық әуендер қосу – оқушылардың эмоционалды күйін тыныштандыруға және шығармашылық икемділікті арттыруға ықпал етеді (музыкалық терапия деңгейіндегі зерттеулер).

Үшіншіден, визуализация, «басқаша елестету» сияқты психологиялық әдістер сабақты эмоционалды жағынан тұрақтандыруға мүмкіндік береді, бұл оқушылардың эмоционалды жауаптарын бақылауға, өзін-өзі реттеуге үйретеді [4].

Сабақта эмоционалды жайлылықты қамтамасыз ету үшін мұғалімдер қысқа релаксациялық үзілістер, қалпына келтіру жоспарлары, музыкамен үйлескен тыныс алу жаттығулары, ойын-динамикасы мен рефлексиялық талқылауларды жүйелі түрде қолдануы маңызды. Тәсілдер оқушылардың эмоционалды ресурстарын молайтып, оқу мотивациясы мен шығармашылық белсенділікті арттыруға ықпал етеді.

Инновациялық педагогикалық технологиялардың ең маңызды оқу мақсаты – оқушылардың мотивациясы мен эмоционалды қатысуын арттыру. Ғылыми зерттеулер инновациялық технологиялар арқылы оқыту әдістері оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын айтарлықтай жоғарылатып, олардың эмоционалды және когнитивті белсенділігін арттыратынын көрсетеді.

Инновациялық технологиялар сонымен бірге оқу мазмұны мен өмірлік тәжірибе арасындағы байланыс орнатады, бұл эмоционалды тұрақтылыққа оң әсер етеді. Мұндай технологиялар оқушылардың оқу үрдісіне қатысу сезімін күшейтеді, олар үшін тапсырмалардың мәні мен мағынасы айқын болады, соның нәтижесінде эмоционалды позитивті жауап қалыптасады [5].

Зерттеу барысында көркем еңбек сабағы арқылы оқушылардың эмоционалды күйін реттеуге бағытталған педагогикалық технологиялар жан-жақты қарастырылады.

Алынған мәліметтерге сүйене отырып, мынадай қорытынды жасауға болады:

Біріншіден, педагогикалық технологиялардың маңызды функциясы оқушылардың эмоционалды күйін тұрақтандыру мен олардың психоэмоциялық дамуын қамтамасыз ету болып табылады. Педагогикалық тәсілдер, әсіресе тұлғалық-бағдарлы, арт-терапиялық және ойын технологиялары, танып-білуге, басқаруға әрі шығармашылық белсенділікті арттыруға мүмкіндік береді. Ғалымдардың зерттеулері көрсеткендей, мұндай технологиялар оқушылардың оқу процесіне деген мотивациясын күшейтіп, эмоционалды күйзелісті төмендетуге ықпал етеді.

Екіншіден, арт-терапиялық әдістер (сурет салу, мүсіндеу, қолөнер) эмоционалды релаксацияны қамтамасыз етіп, стресс пен мазасыздықты азайтуға мүмкіндік береді. Әдістер оқушыларға өз сезімдерін бейнелеу арқылы психологиялық жеңілдік алуға, эмоцияларын шығару арқылы ішкі теңгерімін сақтауға көмектеседі. Қазақстандық тәжірибелер көрсеткендей, мұндай жаттығулар оқу процесінде эмоционалды жайлылық пен шығармашылық еркіндікті арттыруға ықпал етеді.

Үшіншіден, ойын технологиялары (рөлдік, шығармашылық, қимылды ойындар) эмоционалды күйді реттеу мен әлеуметтік тәжірибе жинауға мүмкіндік береді. Олар сабақта оқушылардың өзара әрекеттесуін ынталандырып, эмоционалды байланыс пен эмпатияны дамытады. Ойын элементтерін көркем еңбек свбақтарына енгізу оқушылардың эмоционалды мотивациясын күшейтеді, олардың көңіл-күйін тұрақтандырады әрі белсенділігін арттырады.

Төртіншіден, тұлғалық-бағдарлы технологиялар оқушының жеке ерекшеліктерін ескеріп, оның шығармашылық еркіндігін қамтамасыз етеді. Мұндай технологиялар эмоционалды және тұлғалық дамуға бағытталғандықтан, оқушы өз сезімдері мен ойларын еркін білдіруге мүмкіндік алады. Технология оқушылардың эмоционалды тұрақтылығы мен өзін-өзі реттеу дағдыларын қалыптастыруға, олардың шығармашылық потенциалын арттыруға ықпал етеді.

Бесіншіден, релаксациялық және эмоционалды өзін-өзі реттеу әдістері (тыныс алу, музыкамен жұмыс, визуализация) оқушылардың сабақ барысында эмоционалды шиеленісті төмендетіп, психоэмоциялық жайлылықты қамтамасыз етеді. Осы әдістер эмоционалды теңгерімді қолдай отырып, оқу процесін тиімді әрі қызықты етеді.

Соңында, инновациялық педагогикалық технологиялар (STEM, интеграцияланған сабақтар) оқушылардың оқу мотивациясын, қызығушылығын, эмоционалды тұрақтылығын арттырады. Олар пәндер арасынаағы байланысты күшейтіп, оқушыларға нақты өмірлік проблемаларды шешуге мүмкіндік береді, сондай-ақ олардың жауаптарын басқаруға әрі шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасайды.

Қорыта айтқанда, көркем еңбек сабағында қолданылатын педагогикалық технологиялар кешені оқушылардың эмоционалды күйін тиімді реттеуге, эмоционалды тұрақтылықты арттыруға, шығармашылық дамуды қолдауға бағытталған. Әрбір технологияның өзіндік ерекшелігі мен рөлі бар, алайда олардың бірігуі оқушылардың психоэмоциялық дамуын барынша қолдауға мүмкіндік береді. Бұл өз кезегінде қазіргі заманғы білім беру мазмұнындағы маңызды бағыт – эмоционалды және тұлғалық дамуға интеграцияланған оқыту болып табылады.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Нұрғали М. Қиын жасөспірімдердің эмоционалды интеллект деңгейін педагогикалық диагностикалау негізінде қайта тәрбиелеу әдістемесін әзірлеу // *ilim*. – 2025. – т. 44. – №. 2. – с. 88-115.
2. Беспалько В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения. – м.: педагогика, 1995. – 336 с.
3. Halle t. G., darling-churchill k. E. Review of measures of social and emotional development // *journal of applied developmental psychology*. – 2016. – т. 45. – с. 8-18.
4. Тауасарова Ұ.М. «Арт-терапия» бағытындағы әдістемелік құрал. – алматы: «білім әлемі» редакциясы, 2025.

5. Jacobson e. Progressive relaxation //the american journal of psychology. – 1987. –
т. 100.
– №. 3/4. – с. 522-537.